

דוחקים בנו לומר פתח-דבר

"מכתב-עתי עברי חדש יוצא אחת בשבוע הוא עתה חסרון מורגש בספרותנו" – אבל לא! הנוסח הקבוע הזה אינו אלא פראזה. מתי חסר לעמנו דבר כמו זה? מתי הרגיש בחסרונו? הסופרים – כן הוא, להם אולי חסר באמת אורגן כזה עתה, אבל העם – למה זה נשלה את נפשנו? העם לא מנה מעולם בין מחסוריו את המחסור הזה. מספקנו מאוד אם ימצא אף איש אחד בישראל מקצה התחום האחד ועד קצהו השני, אשר באמרו: "המקום ימלא את חסרוני" יכון דווקא למכתב-עתי חדש וטוב.

יותר טוב, כמדומה לנו, ויותר מכוון אל האמת יהיה אם נאמר: את מכתב-העתי החדש הזה אנחנו באים להוציא מפני שאין חסרונו מורגש, אלא שאנחנו מקווים כי על ידי כך יזדכך הטעם ויגדל החפץ ויתפתח הצורך, עד שלבסוף ידע העם וירגיש את נחיצותו... אנחנו ניתן – והעם, כמובן, אינו לוקח כלל ואינו שואל כלל ואינו רוצה כלל. אבל לא! ההמון העברי אינו שונה כלל בבחינה זו מכל המון אחר.

(דוד פרישמן, 'הדור', גיליון א', 1900)

ראה, הנה החיים והמוות של כלי-מבטא זה בדין הם נתונים. ברצותך – והנה יתרחב ישגשג וישתרג באיכותו ובכמותו, וברצותך – יבל, יקמל ויתכמש והיה כלא היה. שליט יחירי הנך!

וראה, אין 'המעורר' בא בפרוגראמות והבטחות, אינו מדבר על "צורך" ולא על "יכולת", וגם לא על חיסרון שאינו מורגש. יש פה איזה תשוקה לברא ולהוליד איזה יציר ספרותי חדש, וישנה גם אמונה שיעלה לברא אותו ובשבקרב הימים יפכה איזה זרם חיים חדש בלבו של הקורא העברי... מהו אותו היצור החדש, שאתם אומרים לברא? מה שמו כי נדע? – אין אנו רוצים לקרוא בשם לדבר שלא ראה עדיין אור חלד...היעלה חפצנו בדינו? התאות להפיץ את העלים האלה בין טובי מכיריך? התקרא אותם בתשומת-לב? ...?

(י"ח ברנר, 'המעורר' גיליון א', 1906)

ואף-על-פי-כן, למרות כל החשבונות ליאוש, אני מעמיד סדן לשם ביטוי החדש על אדמת ישראל.

השעה עמוקה מאוד. יודע אני את קדושת המקום; אני עומד על בשר ירושלים מנותחת. נתקיימו בה כל הנבואות האיומות. אני רואה בעיני קללת אלוהים השפוכה. יש בידיעתי המורא, מה רבה האחריות לכתוב עברית לאחר יחזקאל ומה גדול האושר להיות פייטן עברי... יש עורק זהב חבוי בגופנו, הקשור לטור-מלכא, אשר לא נקרע מידי טיטוס. יש ספר הספרים... אשר לא נכחד באש ובמים. מלכות-דוד עוד שְׁמָה מלכות!

(אצ"ג, 'סדן', גיליון א', 1924)

לא לחופש הדיבור. דיבור יש לו לכל פטפטן וגמגמן, עד כדי טשטוש עצמותנו, המעורפלת גם בלא-זה. לא לחופש הדעות. דעה יש לכל גונב-דעת; ואם תרצו: דווקא דעה הגונה והגיונית.

(אביגדור המאירי, 'המחר', גיליון א', 1927)

טורים. מיסודה של יחדיו. גיליון א', הנה הוא כמו שהנהו. מדבר בעדו, על מומיו וסגולותיו. בראשי פרקים. באותות ראשונים...האומנם אין די בזה? וכי באמת הכרח הוא להכריז הכרזות, לפרסם תוכניות? נראה כי כן. משום שהקורא אוהב הקדמות, מבקש פירושים, דורש "אני מאמין". וגם הפוסל את טקס-השווא יוצא ידי חובה זו בעל-כורחו. ושמה צודקים משהו הטוענים: "לגבי במה זו וחבר סופרים זה – אי אפשר בלי פתח-דבר – שהרי לא במטען ריק באתם אל ביתכם החדש".

(אברהם שלונסקי, 'טורים', גיליון א', 1933)

לקראת. לקראת מה? השם מחייב כאילו סיפא משלימה. והיא איננה, פשוט משום שכוונתנו לחפש אחריה...רבים השבילים בה עשויה ללכת הספרות העברית. קשה הבחירה וקשה ההכרעה! אולי במשותף יהיו הדברים מלובנים יותר ברורים יותר... חלפה עבר מן הלב אותה תמימות, אותה אמונה של נעורים, כי אפשר "לכבוש את העולם" בכוחנו אנו. את מקומן ירשו הספקנות, הציניות והמבוכה הרעה. נזהר אפוא, מהכרזות מפוצצות ומהתחייבויות שסופן להיות מפח-נפש. כל ניסיון יכול להיכשל או להצליח. אך רק העשייה, היא לבדה, עלולה להכריע לצדה של ההצלחה.

(בנימין הרשובסקי, נתן זך, אריה סיון, משה דור, משה בן-שאול, 'לקראת', גיליון א', 1952)

'עכשיו' הוא כתב-עת מגמתי. אלמלא היה מגמתי, לא כדאי היה להשקיע בו את המאמצים שהושקעו בו. מגמותינו הן רבות. מגמה אחת היא להדפיס את דבריהם הראויים של סופרים ישראלים צעירים. תנאי לכך, שיהיו נכונים להתייחס אל במה זו לא כאל אכסניית-אקראי נוספת על אלו המצויות בארץ. 'עכשיו' אינו במת-אקראי. על כל פנים, לא בשביל חלק גדול של משתתפיו.

מגמה אחרת היא לנסות ולהיחלץ מהאקלים הספרותי התרבותי השורר כיום בארץ. זאת ניתן לעשות בדרכים רבות. אחת מדרכים אלו היא לא לפרסם, עקרונית, כמה מן "השמות" המקצועיים של הבמות הספרותיות שלנו. 'עכשיו' הוא כתב עת משוחד. ברצוננו לעסוק הרבה בספרות; ולא במקום האחרון – בצורותיה. חשוב לדבר על צורות, כי אז אתה ממילא מדבר גם על תכנים... 'עכשיו' יופיע בקביעות אחת לחצי שנה.

(גבריאל מוקד, נתן זך, ברוך חפץ, יהודה עמיחי, 'עכשיו', גיליון ג'-ד', 1959)

חוברת זו היא פסיעה במסע יומרני מאוד. העורכים והסופרים המסתופפים מסביב ל'סימן קריאה' יוצאים למסע הזה מתוך הרגשת צורך חיוני, מתוך הרגשת מחסור. נעמיד את יומרתנו בפשטותה, ונאמר כך: המתהווה הספרותי בארץ אין לו מרחב מחיה אמיתי, אין לו מסגרות משמעותיות – אין לו במה שנבנתה על-פי צרכיו ועל-פי צרכי הקוראים. מיטב המתהווה בספרות מפורד ומשוסע עד כדי כך שהוא מגיע אל הקורא בתוך בליל אמורפי של קשקוש גראפומני, דיאלטנטי או כמו-למדני... אמרנו "יוצאים למסע" אמרנו "מבקשים להוביל" – מלים שבמשאלות הלב (והמוח). איננו תמימים לחשוב שבהבל פיננו תיכון בן-לילה הבמה הפעילה והמפעילה שהספרות צריכה לה...קראנו לבמה זו 'סימן קריאה' מתוך מחשבה שתיעשה סימן לקריאה – סימן מה לקרוא. ברי לנו שיהיו אנשים שיזדרזו להעמיד סימני-שאלה. סימני-שאלה הם דבר מתבקש, ונוח לנו במחיצתם של סימני-שאלה.

(מנחם פרי, מאיר ויזלטיר, 'סימן קריאה', גיליון א', 1972)

הרדיקאליזם האמיתי הוא השמרנות. איננו מתכוונים לאותה שמרנות מאובנת ואפרוריות המבקשת, לא פעם, לכסות על חוסר כשרון ותעוזה – כי אם לאותה שמרנות יסודית ועמוקה, המזכירה במשהו את אותו "מהפכן קופרניקאי" מקניגסברג; אותה שמרנות שאפיינה את מחברה המעונב של 'ארץ השממה' שידע, כי "אין זה נכון להפר את הכללים בטרם למדת כיצד לציית להם"; אותה השמרנות שאפיינה את העורך של 'ארץ השממה', כשקבע כי "איש בן חמישים שלא יודע כלום / אינו ראוי שיכבדהו"; אותה שמרנות שאפיינה את עורך 'התקופה', שהכיר בכובד המחויבות כשכתב את המילים הנוראות: "אוי לו למי שאומנותו סופר עברי".

מעשה העיון הפך בעת האחרונה למעשה מגונה. היחס לעיון עוין. הלימוד, ההשכלה, העבודה הקשה, החיפוש, ההתעמקות וההתמקצעות (שבשבחה שר ארכילוכוס את היפה שבשיריו: "השועל יודע דברים רבים; // הקיפור – דבר אחד, אך גדול"), כל אלו מוקעים בשמם של קלילות נעימה כלשהי ושלוש-בית מדומה המושתת על סלחנות, אפליה-מתקנת והעדר קריטריון, או לחילופין, בשמה של תפישה רומאנטית-מיושנת המאמינה כי גם בכוחו של הבור לגעת באמת.

המטרה היא לייצר כתב-עת שיהיה בלתי-נגיש עבור חלק ניכר ממה וממי שמכונה כיום "המיליה הספרותי"; כתב-עת שיצליח לשמור על רמת-דיון שמחייבת קריאה ומחשבה (צמד מילים שדי בו כדי להטיל מורא על מרבית, עסקינינו, סופרינו וקוראינו), ותוך כך לייצר שדה ספרותי ממשי, שבתחמו, הופך העיסוק בספרות לאפשרי. את אותו שדה, אבקש לכנות בשם שכבר נשתכח מתודעתנו בהקשר הספרותי (ואולי גם בהקשרים אחרים) – מרכז. ואין כוונתנו, בשום פנים ואופן, למרכז פוליטי-פנים-ספרותי כמו זה שהורגלנו אליו, או לניסיון לקלוע לדעת הקהל או לתכתיבי האקדמיה המתחלפים, כי אם למרכז שמתהווה ויתהווה מתוקף משקלו הטקסטואלי גרידא. מתוקף המסה הקריטית. נבקש להשפיע טעם ולחנך להבנת ספרות טובה.

על מדוריו של כתב העת :

שירת-מקור ושירה מתורגמת

"כל שיר אמיתי הוא נס" – על כן, נפרסם מעט שירים.
איננו רוצים להיקלע למצב העגום אותו מתאר הנרי ג'יימס :

"רבעוני הספרות הם פה עצום שיש להאכיל... הם כמו רכבת נוסעים היוצאת לדרכה בשעה הנקובה; היא רשאית לעשות זאת רק כאשר כל המושבים תפוסים. המושבים רבים, והרכבת ארוכה למכביר; ומכאן, יצורן של בובות-תצוגה, עבור אותן התקופות שבהן אין די נוסעים. האימום דמוי האדם מושלך אל הכיסא הריק, שם הוא עושה רושם אמין למדי עד לסופו של המסע. הוא נראה, באופן מספק, ממש כמו נוסע, ואתה מבחין כי אין הוא כזה, רק כשאתה מבין כי הוא אינו אומר דבר, וכי הוא אינו יוצא. הסדרן ניגש אליו כשהרכבת מחליפה מסילה, מסלק בנשיפה את האפר מעל לפני העץ שלו, ומכופף את המרפק לתנוחה שונה כדי שיוכל לשמש לנסיעה נוספת".

ועל כך כותב ביאליק – "במקום שיש "נוסח" וברור וקביעות צורה – אין מקום מרווח לגנבת דעת". השירה העכשווית – רעש לבן, במה עמוסה בתפאורה וניצבים – ושחקנים אין.

"התקופה היא תקופה של התנוונות. הכל נשתתק, מין ריקניות נוראה מולכת בכיפה, ואומרים, במקרה כזה: נסתלקה השכינה". אפשר שדבריו של דוד פרישמן, מתאימים בהחלט לתיאור האווירה השוררת בשירה העברית זה שלושים שנה, או למן הרגע שבו הפכה שירת ה'אני' הקיומית, הקונקרטי והחופשית, לשירה שעיקרה תוכן קליני ותרפויטי, לוקאלי ויבבני. כך או כך, "הכל נשתתק" והפואטיקה שהנהיג זך – היינו, עיוות תועלתני ומרודד של המודרניזם האנגלוסכסי – מושלת בכיפה זה למעלה מיובל, גם משנשחקה עד דק, דורדרה ומוצתה כליל. עם זאת, יש להודות על האמת, טרם נמצאה לה חלופה, לא בארץ ולא בגולה.

'הנוסח הזכיר' הקריין בצורה כה עזה על תוכן השיר והשתרש כה היטב בהוויה הישראלית, עד שבבואם של אנשי 'אב'/'הו', להציע נוסח צורני חדש-ישן, מצאו עצמם, בסופו של מהלך, חורזים את תכני הנוסח הזכיר.

גם אנשי המערכה החברתית-פוליטית – ששירתם לעד מגויסת לעניין, לעד נכתבת מתוך ומטעם – אינם חומקים מכתובה שכזאת, מ"שירת-פצע". עושים הם שימוש בפצעים מוכנים מראש כדי לדמם, בפצעיו של האחר. הדם אחר, הדימום אותו דימום.

השינוי הנדרש בנוסח אינו בהכרח צורני (הגם שבנושא זה אפשר ורצוי להעלות כמה הצעות), כי אם תמטי-תוכני. אבן הבוחן של השיר היא משמעותו לאחר השכלול הסופי של מכלול תכנותיו. שינוי הנוסח הנוכחי מחייב מיצוב מחודש של ה'אני', מחייב שידרוג-פרספקטיבה ושיפור-עמדות – על "האני" להיות מסוגל להעמיד מצבים ולתת עליהם את הדעת, שלא רק מתוך החוויה הפסיכולוגית האישית. תיאור מאבקו של "האני" אינו מעניין. בירור מאבקו, הוא העניין.

שנוי הנוסח היחידי שייתכן כעת, אינו דומה כלל למהפכה המוחלטת המוכרת לנו, אין צורך ואין טעם במהפכה של 180°. מדובר, בסך הכל, בהסתת כוכב השביט ממסלולו, במעלה או שתיים. ודי בכך כדי לשנות את האקלים במידה ניכרת.

כל משאבי השירה צריכים להיות מתועלים לשינוי הנוסח, אך בראש ובראשונה, כל המשאבים האתיים. שירה שונה מחייבת הפנמה של אתיקה שונה. הבעיה הפואטית שלנו, ראשיתה בבעיה האתית.

עלינו לראות עצמנו ברי מזל על שזכינו לפעול בתקופה בה נדרשת החלפת-נוסח.

"יהי לאשר יהיה! יהי לאשר יהיה! ולו רק אל מחוץ לעולם הזה" – נבקש לפרסם שירה שמצליחה לחמוק מן השכפול האיום הזה בחפשה אחר אפיקים חלופיים. הפשטנות של 'דור המדינה' אינה יאה עוד לשעה,

הדיכוטומיה הפואטית אינה מאתגרת. הרטוריקה עייפה. אנו צמאים למורכבות, לריבוי-משמעויות, לשירת-חוכמה, ל-pluralis majestatis, לעברית עשירה. נפרסם מעט שירים, אך יהיו אלו שירים של ממש. לצידם, תופענה דרך קבע מסות ושיחות שעניינן השירה העברית.

למדור השירה המתורגמת של 'דחק' קריטריון אחד – על השיר לעבוד בעברית כיצירה בפני עצמה. *Make it New* או לא – העיקר שהשיר עובד. גם כאן, כאמור, נפרסם מסות וראיונות ונבקש להרחיב במעשה העיון.

סיפורת-עברית וסיפורת מתורגמת:

מיהו סופר? אדם שיודע לספר סיפור; שמלאכת הסיפור היא מלאכתו. הכוח המספר הוא העיקר. זהו תנאי ראשון והכרחי. זו נקודת הפתיחה. מיד אחריה עומדת שאלת הנוסח. שלושה נוסחים עיקריים לה לסיפורת של ימינו: הראשון – נוסח ה"אין-שום נוסח" של ה"לא-באמת-סופרים". השני – הנוסח הפוסטמודרני הצעקני, הרזה והסמי-אקדמי-סוציולוגי. השלישי (והדומיננטי מכולם) – הנוסח החביב על הבון-טון, מעין תמהיל קלוש ובלתי מתמסר, המתאפיין ביחסי קירבה וריחוק עם הנוסח היעקב-שבתאי. נבקש אפוא, שלא לפרסם סיפורת הכתובה בכל אחד מן הנוסחים שלעיל. אנו חפצים בסופרים שמבקשים לפלס דרך, סופרים שכובעם אחד – כובע הספרות. ספרותנו שבעה עוברי-אורח, אופורטוניסטים וספינים-תקשורתיים-תרבותיים. איננו מצרים על מצבם של הסופרים שספריהם נמכרים ב"חמש במאה" – זהו, על-פי-רוב, ערכם הממשי.

גם הקאנון הסיפורתי שלנו נמצא בהליך סופי של התפוררות. מנדלי, ברנר ועגנון בקושי נקראים (איש אינו דובר את שפתם), ומרבית סופרי 'דור המדינה' החיים – אינם מתפקדים מזה כמה עשורים. יורשיהם המיועדים, אינם אלא עדה של סוחרים ממולחים, חובבי פסטיבלים-בינלאומיים שפרסומו של רומן הוא בעבורם סמל-סטאטוס, ותו לא. נקווה שלא יערימו עלינו, ונשתדל להימנע מפרסומם.

לצד סיפורת המקור, נפרסם דרך קבע תרגומים של יצירות, ראיונות ומאמרים, שטרם זכו להגיע אל הקורא העברי, או שהגיעו בצורה בלתי-מספקת.

התוודעות:

“מה נעים להכיר את מר ליר / שכתב כרכים של דברים!”
(אדווארד ליר)

מדור ההתוודעות של כתב העת, קרוי על שמו של מדור בעל כוונות דומות במקצת, אך בעל טעם שונה בהחלט, שהופיע בכתב העת ‘סימן-קריאה’. זהו מדור הכרחי, שמטרתו העיקרית לחשוף את הקורא ליוצרים שטרם זכו להשתלב במחזור הספרות העברית, יוצרים שיש בכוחם להשפיע על ספרותנו, ולסלול עבורה אפיקים חדשים בהם תוכל לנוע.

דראמה:

“אותם הדברים שאנו מסתכלים בהם מתוך אי-נעימות הרי בדמויותיהם המדויקות בתכלית הדיוק אנו מתבוננים מתוך הנאה”
(אריסטו)

מצבה של היצירה הדרמאטית בא”י מעולם לא היה רע יותר. תיאטראות הרפרטואר המירו את התיאטרון באופרת הסבון, ובפרינג’, מתכנסים, על-פי-רוב, מיני חלכאים ונדכאים ושאר ירקות. כך או כך, הגרוטסקה היא דו-כיוונית. יצירה דרמאטית ערכית כמעט שלא נכתבת בימינו – ומשנכתבת, או אז, נגזר על מחבריה לצלוח מדבריות וימים על-מנת להוציאה לאור.

בכל גיליון נפרסם במדור זה מחזה שלם (מקורי או מתורגם), לצד קטעי מחזות, מסות וראיונות. אך למעלה מכל אלו, יושם הדגש על מתן במה ליצירה עברית עכשווית.

יש לכונן מחדש את הקשר אשר ניתן בין הראמה והשירה. ההשפעה והזיקה ההדדית שנתקיימה מראשית הימים בין צמד האחיות, הכרחית, כך נדמה, עבור היחלצותנו מן הקיפאון.

עבורנו, התיאטרון, הוא בראש ובראשונה ספרות.

מחשבה מדינית :

“הטיעון הטוב ביותר כנגד הדמוקרטיה היא שיחה בת חמש דקות, עם המצביע הממוצע”

(צ'רצ'יל)

המחשבה נודהמה. הןף הותאם לגובהו של ננס והמחשבה הליבראלית אינה מסוגלת עוד לייצר דבר-מה בעל-ערך. ערכיה המעטים נתמוססו זה מכבר. אנו פלים בידי מתינותינו. תקינותינו הפוליטית היא שחיתותינו הגדולה ביותר. לבכר את האחר על פני עצמך – זו איוולת. איוולת שראשיתה צביעות וסופה עיוורון ולעיתים, עיוורן שסופו צביעות.

הדרישה האתית נעלמה כלא הייתה – “צריך למצא את האשמים ולהוציא להם את הפלומבה” כמאמר אחד ממשוררי הגיליון.

תקשורת ההמונים היא הריבון העיקרי בדמוקרטיה. נטלה היא אפוא את מקומן של מערכת המשפט וכנסת-ישראל. הכל נענים לתכתיביה. ואלו המסרבים, מודרים מן השיח לאלתר. חופש העיתונות הפך זה מכבר לאוסטרקון בידו של חבר סנאט משוחד ודשן. מסך הטלוויזיה הוא היכל הצדק, עמוד השער – כלא. בעימות טלוויזיוני בין שר או ראש-ממשלה לבין עיתונאי, ידו של השני על העליונה. סמכותו גדולה יותר. לדבריו יש תוקף.

אין מנוס. המערך התקשורתי בישראל, הפרטי והציבורי, חייב לעבור אתחול, חייב בפיקוח על תכנים, חייב בבקרת-איכות ובהשבחה. אנו

מטמטמים את עצמנו לדעת, מאבדים את שפתנו, מאביסים את עצמנו בהומניזם מדומה, הופכים לאמריקאים, או גרוע מכך, לאירופה של ימינו.

"The scientists are in terror
and the European mind stops
Wyndham Lewis chose blindness
rather than have his mind stop"

למונחים "שמאל" ו"ימין" אין כל משמעות בעבורנו בהקשרם הפוליטי, שניהם מונחים מן הסדר הדמוקרטי. אין אנו מבחינים בין קיצוניים, המוסר הכפול הוא לחם חוקם. מה נוכל להציע תחת הדמוקרטיה? לא הרבה. נוכל, לפי שעה, רק לחפש ולהציג בפני הקורא אפשרויות שונות, קונקרטיות ותיאורטיות בתקווה שתסייענה לנו בחיפושנו. פני האתיקה שלנו יהיו לפני האסתטיקה שלנו.

יהדות:

"הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה."
(סנהדרין דף כד')

העברית והיהדות אחת הן. דפים אלו הכתובים כולם עברית, דפים יהודיים הם – יהיה זה אך טבעי שנקדיש אחדים מהם לדברי-תורה, מסורת, פלפול ודרש, שנאמר: "שְׁנַיִם שְׂיוֹשְׁבֵינָא וְאֵין בִּינֵיהֶן דְּבְרֵי תוֹרָה, הָרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים... אֲבָל שְׁנַיִם שְׂיוֹשְׁבֵינָא וְיֵשׁ בִּינֵיהֶם דְּבְרֵי תוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם"

מי ייתן ותשכון השכינה גם בין דפיו של כתב העת הזה. אמן סלה.

הגות:

“מחשבות ללא-תוכן הן ריקות, הסתכלויות ללא-מושגים הן סומות”
(קאנט)

כל רעיון פילוסופי, כשם שהוא מזון בעבור הנפש, כן הוא מזון בעבור הספרות. עליה רק לזכור שעניינה כתיבת ספרות ולא פילוסופיה. ההפך גם הוא נכון, ועל כן, כתב-עת זה דוחה מעליו את העיסוק בהגות הצרפתית של המחצית השנייה של המאה-20 על הסתעפויותיה. לא נלחם בטחנות-רוח. מתקשים אנו להפריד בין הצורה הנפתלת לתוכן. יהיו מי שיראו בכך צרות-אופקים, ארכאיות ודוגמטיות. לא נתווכח. זו העדפתנו האישית ורוחו של כתב העת היא נימוקנו.

זן נדיר:

ברצוננו להפנות זרקור לעברו של זן מסוים בספרות, לעברן של דמויות חד-פעמיות, שעל מלאכתן נסוכה מעין רוח מיוחדת ומעוררת השראה – דמויות כמו יעקב כהן, דוד פרישמן, נח שטרן, שלמה דיקמן, שמעון הלקין, ישראל זמורה, אריה זקס, מתתיהו שהם, דן דאור, דן צלקה, יוסף מונדי ורבים אחרים. נבקש לגמול להן מעט על תרומתן הגדולה, שלא זכתה עד כה, לטעמו של כתב העת הזה, להערכה מספקת.

קריאה חוזרת:

“הפוך בו והפוך בו דכולא ביא, ממנו הכל: ממנו צעצועים, שכנינים, מקלות, כיסים, אגוזים, פרי מגדים, צימוקים וחרובין, הפוך בו והפוך בו דכולא ביה”
(שלום-עליכם)

טקסטים רבים (בני ז'אנרים שונים), שהודפסו בעבר, אף שנמצאים בהישג ידנו – יושבים על מדפי הספרים כאבן שאין לה הופכין. נקווה כי תחת

אכסניה זו, יזכו בקריאה מחודשת, ימצאו את דרכם לתודעת הקורא של ימינו ויאצילו עלינו מעט מן הרוח שנשתכחה. נהפוך בם.

ביקורת:

“אם אני ארחם על הכותבים, מי ירחם על הקוראים?”

(קורצוויל)

(כמעט) כל ביקורת חיובית שנכתבת בימינו היא שקרית. מוספי הספרות מתפוררים: פרסומות מכסות על הכל, מנגנוני היח"צ מנצחים על ההתקבלות, ואורך הרשימות מוגבל, במקרה הטוב, ל-750 מילה. הביקורת הומרה בסיקורת. מעמדו של המבקר נשחק עד דק – הוא אינו אוטוריטה לשום-דבר, למעשה, השפעתו על מהלך העניינים אפסית – ובצדק. (כמעט) כל המבקרים עוסקים בפנקסנות, מאמצים כל אופנה, ומפלסים את דרכם ללב הממסד. מבקרים אחרים, כמאמר אחד מיידי – “בורים מדאורייתא”; אחרים, יוצרים מתוסכלים, אנשי-נקם.

המצב כה מר עד כי ניתן לחזות במדויק (וללא כל קשר לנטיית הטעם לעברו של נוסח כזה או אחר), בכל מקרה ומקרה, איזו ביקורת תיכתב ובידי מי. אין קץ לגזומות, לשבחים, לקשירת הכתרים – אילו כלתה בשרפה כל ספרות דורנו, ורק הביקורת נותרה, עשויים היו דודנינו העתידיים לטעות ולחשוב כי היה כאן דור של נפילים. אה! מאום לא היה... זהו דור המדבר.

מדור הביקורת של 'דחק' אינו חפץ באהדת הקהל הרחב, ולמעלה מכך, אינו חפץ באהדת הכותבים. ספרותנו משוועת לדיון ממשי ובלתי-משוחד בתוכן, בסטרוקטורה ובאסתטיקה. לא נגביל את אורך מסותינו, לא נימנע מלבקר את אנשי שלומנו לכשיתעורר הצורך, איננו חרדים מן הבידוד. לצד הדיון העכשווי והמקומי, נפרסם דרך-קבע מסות-מפתח מתורגמות, שטרם ראו אור בשפה העברית.

אני רוצה לנצל הזדמנות זאת כדי להודות למיכל סגל, אמנון נבות, רונן סוניס ועמוס אדלחייט על תרומתם הגדולה ועל תמיכתם הבלתי-פוסקת.

י.ר.

דִּחָק יראה אור פעמיים בשנה.
המערכת אינה מקבלת כתבי-יד.